

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA—JUNIO DE 1902

SUMARIO

I. Revolució dels pagesos mallorquins en lo segle XV (Documentació del Arxiu Municipal de Barcelona) (continuació), per D. Alfons Damiàns y Manté.

II. Vida de Sor Anna Maria del Santissim Sagrament escrita pel Dr. Gabriel Mesquida Pre. de l'any 1690 al 92 (continuació).

III. Requesta de mestre Bartomeu Caldenteu y altres demanant als Jurats que proibesquen al metje juheu, Isach, l'exercici de medicina, (1488), per D. E. Aguiló.

IV. Jaume II d' Aragó eximeix al rey en Sanxo de Mallorca, per tot el temps de la seua vida, de la obligació feudal de presentarse cada any personalment a la seua cort y de donarli postat de ses terres, per D. E. Aguiló.

V. Noticias bibliogràfiques.

REVOLUCIÓ

DELS PAGESOS MALLORQUINS EN LO SEGLE XV

(DOCUMENTACIÓ DEL ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA)

(CONTINUACIÓ)

LVII—*Letra de creensa a favor de Joan Bernat de Marimón tramés als Consellers de Barcelona per part del Comte de Prades y Joan de Marimón.*

«Als molt honorables e sauis senyors los Consellers de la Ciutat de Barchna

Molt honorables e sauis senyors per lo Reuerend frare mre. Berthomeu Cathany hauem scrit a vres. saudieses del que fins lauores occorria ara auisam aquelles com aqui va lo honorable en Johan Bernat de marimon Ciutada de Barchna lo qual es aple instruhit de algunes coses les quals per part de nosaltres vos explicara Placians a aquell donar plena fe e crehenca com si nosaltres personalment ho erem Ab tant molt honorables e sauis senyors sie la sancta Trinitat

Año XVIII.—Tomo IX.—Número 267.

vra. guarda Scrita en mallorques a XXIJ de Juliol any Mil CCCCIJ.

a vra. honor aparellats
Comte de prades—e
Johan de marimon»

(*Cart. com. orig.—1451.*)

LVIII—*Lletra del Regent la Governació de Mallorca als Consellers de Barcelona, escusantse de no poder atendre a les reclamacions fetes en nom dels acreedors censalistes.*

«Als molt honorables e molt sauis mossenyors los Consellers de la Ciutat de Barcelona

Mossenyors molt honorables e molt sauis. *huna* vra letra de vint e Tres de Setembre prop passat he reebuda ab la qual me scriuits com ja en dies passats me hauets scrit ab altra letra de vint e vuyt del prop passat mes Dagost pregant me ques donas orde los creedors censalistes de aquesta Ciutat e Regne, domiciliats en aqueixa Ciutat e en altres parts del principat de Catalunya fossen pagats en les pensions que reeben sobre los dits Ciutat e Regne, e que als dits Creedors no es stada feta alguna contenta de les dites pensions ne hauets de mi cobrada resposta alguna, segons que en la dita vra. letra de XXIIJ de Setembre es pus larch contengut E apres ne he reebuda *huna* altra de XIJ del present mes sobre aquest mateix negoci. A les quals mossenyors molt honorables e molt sauis vos responch, que es veritat he reebuda la dita vra. letra de XXVIIJ dagost Empero per que los misatgers de la part forana anaren aqui molt prest apres que haguí reebuda la dita vra. letra no curi respondre a aquella creent que aquells sobre lo fet dels dits censals comunicarien e parlarien ab

vosaltres eus informarien del stament de aquest Regne. Volguera quey hagues manera los dits creadors poguessen esser pagats prestament que certament ley donaria Empero encara attes lo stament del dit Regne no veig sia expedient ne veig manera per lo present si pogues dar orde E com ley veure haiats per ferm de molt bona voluntat hi fare lo degut e tot lo treball e sforç que pore que los dits creadors vullen hauer paciència fins que los fets del dit Regne sien mesos en algun repos en la qual cosa continuadament se treballa, e vosaltres quem haiats per excusat car tota hora que veure bonament poder se procehir en lo fet dels dits censals no duptets ho fare de molt bona voluntat E si res pusch fer per vosaltres mossenyors son prest a tota vra. honor e voler E tingueus nre. senyor deus en sa guarda Scrita en la Ciutat de Mallorques a XXVI dies de Octubre any Mil CCCC LJ

Aperallat a vre. honor Arnau de Vila de many e de blanques regent la Governacio de mallorques»

(*Cart. com. orig.*—1451.)

LIX—*Carta dels Jurats als Consellers de Barcelona, descriuent l'estat econòmic de la ciutat, y la impossibilitat de pagar per ara als acreedors censalistes.*

«Als molt honorables e molt sauis Senyors los Consellers de Barchna

Molt honorables e molt sauis senyors vra. letra hauem rebude de XIJ. del present en la qual nos scriuits sobre lo fet dels Creedors censalistes dequest Regne domiciliats en aquexa Ciutat e principat de Cathalunya los quals dieu se congoxen de las pensions a ells pagar cessades, De queus diem senyors molt honorables nosaltres som molt mes congoxats, com haiam gran voluntat que aquells sien contents, e los Capitols de la concordia entre los dits Creedors e aquest Regne sien complits e seruats, Empero no ignoren vres. honorables saudieses axicom altres voltes vos hauem scrit, la gran tribulacio e turbacio en aquest Regne occorrents, per les quals totes les ajudes de la part forana son stades per los habitants de aquella toltes, e les responsions o pagaments dels deutors de la dita part fforana a la consignacio daquest Regne denegades, los deutes dels quals fins a la present

jornada muntten passades Cent milia lliures daquesta moneda, e encara per causa de la turbacio demunt dita, les ajudes de la Ciutat son en molt gran disminucio e menysvalensa per so com los Ciutadans e altres qui reeben censals sobre los homens de la part fforana no son pagats de aquells pres ha de dos anys, e per consequent son tant extenuats en llurs facultats quels coue necessariament abstenir de llurs ordinaries despeses que acostumauen fer, axi en vestir com en altres per les quals participauen e contribuïen en les dites ajudes, com are ascassament haian per passar llur vida. Entant que si prestament asso no es remediat, couendra a molts pendre altre pertit dasimatexos e forsa desemparrar la Ciutat, e de aquesta necessitat se seguex que als manastrals manquen e cessen lo guanys que per llurs obres acostumauen de hauer dels dits Ciutadans e altres arrendats, de que se seguex encara gran dan e disminucio als emoluments de las dites ajudes. E mes auant per la turbacio demunt dita cessa la mercaderia de aquest Regne axi entrant com exint, per lo qual cessament es venguda quasi a no res la ajuda del vitigal de la mar, per les quals rahons poden veura les vres. honorables saudieses com fins assi no hauem puscut suplir al que volriem e complir soliem ans de aquestes aduersitats, vltra les quals hauem haudes e hauem moltes e diverses extraordinaries despeses per tuicio e custodia de la present Ciutat, de que son stats saluats, e saran mitgensant lo adiutori diuinal vres. credits e nres. substancies, Pertant senyors molt honorables vos supplicam eus preguam ten affectuosament com podem vos placia hauer paciència fins a tant que aquestes turbacions sien redressades e aquest Regne sie reduit en aquell stament que era ans del cessament de las dites pagues, com nra. intencio sie e a proposito, per totes nres. forces, donar orde e manera quels dits creadors sien contentats, e axi deu mitgensant ho complirem per obre. E tingue vres. honorables saudieses, la santa Trinitat en sa continua proteccio e guarda Scrita en Mallorques a XXVIJ del mes de Octubre, any M CCCC Sinquanta hun.

A totes vres. honors, e ordinacions aparellats, los Jurats de la vniuersitat, e Regne de Mallorques»

(*Cart. com. orig.*—1451.)

LX—*Parlament de la Reina a les Corts de Catalunya, demanant consell y ajuda per los afers de Mallorca y de Menorca; y resposta tota calmosa de les dites Corts.*

En la sentada tinguda per la Cort de Catalunya lo dia 27 de Decembre de 1451 ⁽¹⁾, en la aula del refetor del monastir de Sta. Agna de Barcelona, quin acte presidi la Reyna D.ª Maria, muller de D. Alfons V d' Aragó y son Lloctinent reyal en aquest Regne, «jam dicta serenissima domina Regina, Regali sedens in solio vt alia moris est, sic eis fuit efectualiter alloquuta.»

«Nos som açi venguda jatsesia festa ⁽²⁾ per la gran cuyta e necessitat que ocorre en les ylles de Mallorca e Manorcha Car los forans de Mallorca segons som auisada per letres de mossen Arnau de vila de many, Regent la governaçio e dels Jurats de Mallorca continuen lurs mals actes e procehiments e son desobedients al dit Regent en totes maneres E la Ciutat sta en gran perill e perplexitat, Car los qui son dins aquella no poden hauer vitualles ni viures de part de fora, E daltre part que lo poble de Manorcha te assetjat Narnau de Foxa Governador de aquella ylla en lo Casser de Ciutadilla el combaten tots dies, e los forans de Mallorqua los han tramesa vna bombarda e altres artellaries per fer lo dit combat, e que sta ab gran risch e perill, Perque notificant vos aquestas cosas vos pregam tant effectuosament com podem, que en aço nos doneu Consell e ajuda Car nos hauem fet e assetjat ab tota dolsor tot quant hauem pogut e sabut per portar los dits forans a concordia ab los de la Ciutat, E par que noy ha res valgut ni si sperc algun millor remey sino potencia de gent que sie tramesa al dit Regent la Governacio, E encare al dit Narnau de Foxa a Manorcha per ajudar li al perill en que sta, E daçous pregam molt affectuosament Car axi com sabeu nos no hauem manera al present de poder hi soprir, E nous marauelleu si lo senyor Rey noy ha prouehit, car ha cregut que per la tramesa del dit mossen Vilademany los afers de Mallorca pendrien assossech e repos, E pus vahem que nou fa hauem ne scrit al senyor Rey e no ha molt

(1) 1452 de la Nativitat de Nre. Sor. Dèu Jesucrist.

(2) De St. Joan apòstol y evangelista, penúltima de las quatre que antigament se celebravan per Nadal.

deu hauer haudes nostres letras, E pensam que la sua senyoria hi prouehira, Mas per tant com lo cas occorrent requer gran çeleritat e cuyta, affi que aquell Regne e ylla no vinguen en perdicio, vos pregam tant stretament com podem, que en aço nos doneu prestament aquell Consell e ajuda que lo Senyor Rey e nos de vosaltres fermament confiam, e vosaltres e vostres antecessos en semblants cassos hauem be e loablement acustumat.»

—«Et hiis dictis prefatus dominus Archiepiscopus Terracone nomine tocius Curie predicte dixit in effectu que dies ha que la Cort ere informada de aquests afers de Mallorca e Manorcha e quey hauen pensat Mas pertant com aço es cosa de gran pes e de gran arduitat encara la Cort hi acordaria, e pensaria en tots los remeys que li semblaria si poguessen donar, e en apres ho referrien a la sua Senyoria.»

—«Et fuerunt ad predictam presentes Berengarius de Ulmis Gubernator Maioricensis Petrus de Sancto clemente magister rationalis, Petrus mercader Regius thesaurarius, Andreas de biure, et Anthonius damesa legum doctor, et alii plures Consiliarii domine Regine.»

(Corts gral. de Catalunya, comensada l' any 1449 en Perpinyà: *Procès del Braç Real.*)

LXI—*Paragrafs d' algunes cartes de n' Antoni Vinyes, sindich en cort, referint als Consellers les intencions del Sr. Rey tocant als afers de Mallorca.*

a.—Lo Sindich de Barcelona, Anthoni Vinyes, tramés a la Cort d' Alfons V a Nàpols pera la expedició de alguns afers de gran interès para la capital catalana, y entre ells la questió dels menestrals, fomentada y sostinguda per lo Governador Requesens, ab lletra de XII de Janer de 1452, sobre 'ls fets de Mallorca comunicava als Consellers lo que segueix:

—«... Lo dit .S. [lo Rey Alfons] es stat informat del punt en que les illes de Mallorques e de Manorque stan e de la nouitat seguida a Manorque He sentit que pus stan a la extrema-vncio hi vol prouehir secretament Per ço que si los Pegesos interim ne hauen sentiment no fahessen alguna follia En aço lo .S. .R. ha demanats los Embaxadors de Cathalunya per ço inter alia com present mi li fonch offert per los dits

Embaxadors que per socorrer la Ciutat de Mallorca lo general (1) hi bestraurie. Del que sera e quant, remet ho a la disposicio diuina».

(*Cart. com. orig.*—1452, fól. 5 girat.)

b.—Dit Sindich de Barna. ab data 21 de Janer de 1452, escrivia desde Nàpols:

—«Vuy me han dit los qui son aci per Mallorca que cuyden sentir que la prouisio secreta que lo dit Senyor [Rey] fa pera les ylles de Mallorca e Manorque es que secretament prepara .V. galeas que hi tremet, Aço monssenyors dich referendo, car be se que la prouisio que lo dit .S. hi fa es molt secreta».

(*Cart. com. orig.*—1452, fól. 11.)

c.—A 30 de Janer 1452, lo mateix Sindich innovava desde Gaeta,—hont se trobava 'l Sorbirá d' Aragó—lo següent als Consellers:

...—«Los missatgers de Cathalunya axi matex son junts a Gayeta per a denunciar al dit Senyor [Alfons V.] lur retornada, E axi matex per los fets de Mallorca e Menorcha segons la cort de Cathalunya los ne ha scrit. Sobre lo fet de Mallorca vos hauie scrit que .j. dels missatgers de Mallorca me hauie dit que lo .S. Rey hi tremetie .V. galeas, aço es truffa, ans hi deuei tremetre vna galiota, ab mestre Guerau .j. cirurgia qui secretament emprenie de fer reposar los pageses. Are apres vuy los dits Embaxadors han perlat ab lo dit .S. dels dits fets, e sentiment he per altre via que lo dit Senyor de present hi vol prouehir, com ne com no, aço encare ignor. Del que per auant hich succehira jon auisare vres. grans sauietas.»

(*Cart. com. orig.*—1452, fól. 12.)

LXII—*Dels Consellers als Jurats insistint en la impossibilitat de relaxar les pensions degudes als acreedors censalistes, y apremiant los perque paguen lo degut.*

«Als molt honorables e molt sauis senyors los Jurats de la Ciutat e Regne de Mallorca

Molt honorables e molt sauis senyors Dues vres. letres hauem reebudes la vna de .XVIJ. de

(1) Diputació de Catalunya.

Deembre e laltre de XVJ. de Janer prop passats axi per les congoxes que passats per los actes dels homens de la part forana com en altra manera pregats nos que per lo benauenir ne vullam supplicar la senyora Reyna e fer ne instancia en la Cort qui de present se celebre en lo principat de Cathalunya e entre les altres coses nos hauisats com lo honorable en Luys baco e vre. Sindich vos haurien informats que los procuradors dels creadors de aqueixa Ciutat e Regne residents en aquesta Ciutat e en altres parts del dit principat e nosaltres hauriem atorgada gracia e remissio dels .X. florins de la quitacio ordinaria per aquestes dues anyades prop passada e present E aximateix nos hauisats de les pagues en certa forma fahedores de les pensions degudes al dits creadors dels lurs censals e que los Ciutedans e habitants de aqueixa Ciutat posats en gran penuria no poran tollerar que no sien paguats en lurs pensions segons aquestes coses e altres pus estesament son contengudes en les dites vres. letres, a les quals vos responem que sobre los actes dels homens de la part forana nosaltres segons hauem fet en lo passat en supplicarem a la senyora Reyna en farem instancia en la dita Cort de Cathalunya a tot benauenir e repos de aqueixa Ciutat e Regne E estam marauellats que hauisament algu haiats haut que nosaltres ni los procuradors dels dits creadors haian atorgada la dita gracia e remissio dels dits .X. florins com nou haian fet, es ver empero que fou dit als dits honorables en Luys baco e Sindich que fos donada obra que les pensions degudes als dits creadors fossen pagades car apres nosaltres nos hauriem tan humanament en vers vosaltres que hauriets reho de contentar vos del que fariem e que sobre aquest material nosaltres ni los dits creadors no dehian res a present E jatsia en les dites vres. letres segons es dit façats mencio que los Ciutedans de aqueixa Ciutat passen gran penuria fem vos certs que los mes dels dits creadors de part deça per cessament de les pensions quilts son degudes passen extrema necessitat com no haien altres bens dels quals puxen passar lur vida e per aquesta causa los tenim continuament al deuant fahent ne inextimable complanta de que ne hauem gran compassio Perço molt honorables e molt sauis senyors ab gran affeccio vos pregam que donets obra ab tot acabament que les dites pensions degudes als dits

creadors sien pagades cessant tota dilacio car en altra forma no podem retenir los dits creadors que no vsen de lurs contractes e compulses a ells permeses E jatsia fahents les dites coses fahrets lo degut pero encara ho grahirem molt a vres. honorables sauieses les quals la diuinal magestat vulle tenir en sa proteccio e guarda Offerints nos fer per vosaltres totes coses a nosaltres posibles Scrita en Barchna a VIIIJ. de fiabrer del any M CCCC LIJ.

Los Consellers de Barchna
A vre. honor apprellats»

(Reg. *Letres closes*, anys 1451 y 52, fól. 158.)

LXIII—*Lletra de creensa d' en Joan Boschá, tramés per los Consellers y acreadors censalistes per reclamar les pensions degudes.*

«Als molt honrats los Consellers dels homens de la part forana de la Ciutat de Mallorques

Honrats senyors Per tant com les pensions degudes als creadors censalistes de la Ciutat e Regne de Mallorques residents en aquesta Ciutat e en altres parts del principat de Cathalunya no sien estades pagades segons degueren atesa la serie e tenor dels capitols ab interuencio del molt alt senyor lo senyor Rey fets e fermats entre los dits creadors de vna part e la vniuersitat e lo gran e general concell dels dits Ciutat e Regne de Mallorques de la part altra Perço es estat deliberat per nosaltres e per los honorables procuradors dels dits creadors que per aquesta causa vos sia trames segons vos trametem lo honorable en Johan Boscha ciuteda daquesta Ciutat pregant vos que li donets fe e crehença en tot ço que sobre les dites coses vos dira e explicara de part nra axí com si per nosaltres vos era dit e explicat E lo sant sperit vos tengue en sa guarda Scrita en Barchna. a xxviiiJ de fiabrer del any Mil CCCC LIJ.

Los Consellers de Barchna
a vre. honor apprellats.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1451 y 52, fól. 166.)

ALFONS DAMIÀNS Y MANTÉ.

VIDA DE SOR ANNA MARÍA DEL SANTÍSSIM SACRAMENT

ESCRITA PEL DR. GABRIEL MESQUIDA PRE.

DE L' ANY 1690 AL 92

CAPITOL X.—*De la castedad y pureza singular de Margaritta.*

66.—Tant posada estava Margaritta en voler fer coses molt grans per dar gust á Deu nostro Señor, que aquellas que verament son grans li aparexien petites; y li aparex que en aquest mon no haya cosa tan gran com ella feria per servir aquest gran Señor; y puch dir ab tota veritat, que en tots los dies de la sua vida no li ha aparegut may, en ningun genero de virtuts, haver feta cosa com ella farie, si la sabés, per amor de Deu nostro Señor, y per axó sempre estave pensant y discorrent, que cosa podria fer per son Amat, y en particular quant anave á la Isglesia, postrada devant de Christo sacramentat, lo supplicave que la inclinás an-aquellas coses qui son mes del seu gust, y no passá molt, despues que combregava, que comensá á sentirse, no tant solament inclinada, sino encara com impellida, á fer vot de castedat á Deu nostro Señor.

67.—Com Margaritta no pesava lo que es el vot de castedat, y prometé á Deu nostro Señor la pureza, anava entre sí pensosa, y discurrent si axó seria alguna cosa de las molt grans que dexitjava fer per amor de Deu nostro Señor, y de aquexa manera passá algun temps sens determinar-se de voler fer aquest vot, no obstant que sentia parlar moltes vegades esser la Pureza una gran virtut, y en particular á alguns predicadors havia ouhit dir esser molt del gust del Señor, y estant de aquexa manera, un dia agionollada devant de Christo Sacramentat, proposá de prometer pureza y fer vot de castedat á Deu nostro Señor (era en aquest temps de edat de tretze anys) sens penetrar ni entendre lo que prometia, perque pensava que fer vot de castedat era tant solament prometre de no casarse, y tenir marit, fundada en lo que senti parlar alguna vegada de una que deien que no la casaven perque havia fet vot de castedat; pero com ella en axó no hi sentia repugnantia alguna, no se aquietava pensant que coses molt majors que aquestas ha hi havia de haver en que servir á Deu nostro Señor.

68.—Ab aquesta perplexió estava Margaritta un die agionollada devant de Christo sacramentat, y no obstant axó, feu aquest vot, y en el matex punt que hagué feta aquesta promesa á Deu nostro Señor, se sentí plena de goig y alegría espiritual, ab tanta abundancia que no cabia en si matexa, ab un conexement molt gran que li doná el Señor de lo molt que gusta de las creaturas puras y castes, de lo qual concebé tant gran avorrimient á coses menos honestas, que sols sentirne parlar la mínima paraula, encara que fos dita á bon fi, com-es-are com se reprenen en los pulpits coses contra aquesta virtud y el vici de la luxuria, li dona tanta pena, que moltas vegades la desmayá y arribá á punt de morir, y aquesta particularitat la ha tinguda sempre desde que feu aquest vot, fins encara hara en aquestos temps, y axó me consta á mí y heu he vist moltas vegades per la experientia.

69.—Lo que es mes de ponderar, es que moltas vegades no entén lo que parlen, y sols de imaginar que lo que se ha dit es contra la virtud de la castedat, la posa de la matexa manera, que li sol pendre com á algunas personas naturalment ayguaderas, qui sols de imaginar que ab algun vás hi poden haver begut vi, per limpio que sie, si beuen aygua ab aquell vás los fá mal; axí matex es estada sempre aquesta sirventa de Deu nostro Señor, que paraula que ella sent á dir, si pensa que pugue ser contra aquesta virtud, la atormenta y li fá mal, y de axó ne tinch alguna experientia; en una ocasió visitava el Doctor Miquel Clar una religiosa malalta, y judicant que estava ja para llevarse del llit, li digué el Metje: Señora ja es hora de dexar el llit, que axó es poltroneria, y ella sentint aquesta paraula y judicantle poch honesta, tingué tanta pena que apenas ho pogué disimular, y cobrali tanta aversió que ne tenia escrupol; me parlá un die del escrupol que tenia, y jo li demani perque li tenia aquella aversió, y ella respongué que no li volia mal algú, antes bé que lo encomenava molt á Deu, sino que noy podia fer mes, perque en tal ocasió digué una paraula poch honesta; com jo conech el Doctor Clar y sé que es persona molt attenta y virtuosa y ella en aquestas materias molt gelosa, li preguntí si li recordava lo que havia dit y queu digués, per veure si se sería mal entesa, ó en cas que fos estat necessari, advertir á dit señor que parlás ab major attentió

devant las religiosas, y me costá un gran treball de ferli dir lo que havia dit, y quant me digué lo que era la paraula, li doní una reprehentió, y li diguí aquesta paraula poltroneria en nostron mallorqui lo que significava, y que no era lo que pensava, y axí que no fós tant melindrosa, que lo que feya era extrem, y altres coses; y ella me respongué queu procuraria, que era flaca, que no hi podia fer mes y altres coses semblants.

70.—Quant deya los manaments de la lley de Deu, quant en el sisé havia, no fornicarás, ho deya ab molta pena sua, essent axí que tenia mes de vint añys de edat y totalment ignorava lo que volia dir lo que Deu nostro Señor nos manava ab aquestas paraulas; y quant comensá á entendre lo que podia ser, no fonch per parlaro ni sentiró parlar en ninguna conversatió, sino queu inferia de lo que sentia reprendre en los pulpits quant reprenien el vici de la luxuria (tal volta ab pocca discreció), y en semblans casos la atormentaven de manera que li causaven una grandíssima pena, y encara en aquest temps, que té mes de quarente añys, li succeïex axí matex.

71.—Per la experientia veyá que no feyen infants sino las donas casadas (y es que com era tant retirada se devia trobar fora de murmurations ó conversations que no importan) sens imaginarse may que hay hagués cooperatió de home, y encare era tant ignoscent que tenia devuit añys de edat y pensava que quant las donas parexen los obrien el costat, y que de aquesta manera venien an el mon; y quisá encara hara nou sabría, si no ley hagues explicat una dona casada, qui estant á soles un die ab ella, veient la sua ignorantia li digué que no era com ella pensava, sino de altre manera, y haguera estimat mes Margaritta estarse en la sua ignorantia, que no haver apresada aquella nova doctrina que no li importava, encare que li fonch de alguna importancia, perque de allí avant aná mes advertida á no escoltar coses que no li importaven, y en perticular coses qui per vias directas ni indirectas poguessen ser contra la pureza, perque li aparexia que tot se era menester, y encara, que era pocca la sua vigilancia y cuydado per guardar immaculada la pureza que una vegada havia promesa y donada á Deu nostro Señor.

72.—Tal avorrimient tenia á coses contra la castedat, millor dirli, tal avorrimient havia donat Deu nostro Señor á Margaritta á coses que po-

guessen ser contra la virtut de la castedat; perque judich que la tenia major de lo que moralment pot alcanssar una creatura, y axí piament crech que es un dó sobrenatural, y una gratia molt singular que Deu nostro Señor li havia feta, y que aquest favor tant singular li feu Christo Señor nostro Sacramentat aquell die que li prometé castedat, perque amés de la bona inclinació que ja de antes tenia, aquest die ab particularitat començá á tenir un grandissim temor de ensussiar lo que está de Deu nostro Señor, y li aparexia que totas las forças humanas no bastavan para guardar aquella limpiesa que havia offerida á son Amat; per axó no veia Sant ni Santa pintada ab flor de lliri, que no los tingués particular devotió, supplicantlos que li ajudassen á guardar aquella preciosíssima joia que havia promesa á Deu nostro Señor, y per particulars Patrons y Advocats havia presos el Gloriosíssim Patriarcha Sant Joseph y el Gran Pare Sant Domingo.

73.—Quinze añys tenia de edat, poch mes ó menos, en una occasio que el sastre de casa sua li asetjava un vestit, y entre tant que feya son officí, diguéli una paraule de xanse ó alegre, y no obstant que la paraula de sí no era mala, perque podie ser dita á mal sentit, fonch tal la pena que li doná, que casi allí matex se desmayá, y avorri de tal manera el sastre, encare que era bon home y honrat, que may mes entrá á casa sua per conta seu, y si li offeria haver de fer ninguna roba de vestir, ell ó qualsevol sastre que fós, los enviava á casa sua de las robes vellas que tenia alguna semblant á la roba que li havien de fer, y feyali dir per el que la hi aportava, que la volia un poch mes llarga ó mes curta, mes ampla ó mes estreta, y de aquella manera, feta que era, la hi aportaven ó la hi enviaven, y ella sen servia axí como era, y de aquesta manera visqué fins que entrá en el convent.

74.—Ni li faltá tampoch la tentació, perque pogués provarse lo or de la sua virtut de quant alt quilat era, perque permeté Deu nostro Señor que sos pares la persuadissen á que volgués pendre marit, y axí quant començaren á veure que tenia ja devuit añys de edat y veyen tantes difficultats á poderla fer religiosa, ja perque en el convent de Santa Chatherina de Siena no la volien, y també matex perque no la veyen inclinada á voler ser religiosa de algun altre convent,

començaren á importunarla, ó bè que elegís algun convent ahont podia ser fácil el ser religiosa, ó be que tractás de elegir y venir be que la casassen, que ja procurarien ab la ajuda de Deu nostro Señor de donarli marit que fós lo que havia de ser, y axó deyenlehi ab tanta efficaçia, que aparexia que forçosament se havia de seguir, y com ella no contradeya á lo que sos pares li proposaven, esforçaven la sua propositió dientli que no volien que fos Beata, perque las beatas tota la sua vida son criades y encare esclaves de los altres germans, y moltes altres coses que li deyan per persuadirla, y com ho deyen de veras, axí com parlaven ab ella ho parlaven de la mateixa manera ab altres parents y..... á saber, de modo que fonch grandissima mortificació per la pobre Margaritta, perque com era hermosa, ben disposta y de bona casa, ab dot competent, començá á tenir molts anemorats, y coses que antes de tot axó no se eran permeses may en se casa (tenint altre germana major fedrina) començaren á permetreles en se casa, com son balls y conversacions, encara que molt lícites y honestas, (inventió sens dupte del dimoni, per veure si de aquesta manera conseguiria que mudás sos intents); aqui ja comensaren á demostrarse alguns pretendents, pero com ella no los donava audientia alguna, ni *etiam* los feya cortesia alguna, sens ferlos descortesies, los donava á entendra que no eran aquells los seus empleos, que altres de molt major importantia la tenian ocupada.

75.—Veient sos pares lo poch que se alegrava Margaritta de aquelles conversacions, procuraren lo mes prest que pogueren á casar la germana major, que se anomenava Catherina, y effectuat lo matrimoni, tractaren ab major calor de veure si casarien á Margaritta, y per axó procuraven á que vestís galas, que aportás or y argent, com se acostumava en aquell temps y axí com havien fet per la altre filla Catherina, exortavenla á que no fugís la conversatió, y en particular de un de los pretendets que era molt á gust de sos pares, perque á mes de ser igual en calidat, era jove de molt bones attentions, y de molta azienda, y aquest estava tan agradat de ella, que no podia abscondiró, y com veyá que era tan ben rebut á la casa, continuava mes les visitas, pero ni el seu tracto, que era molt agradable, ni las pregaries de sos pares pogueren alcanssar may que Margaritta li fes una bona cara,

ni per burlas ni per veras li doná may señal de la menor cortesia, de tal manera, que veient aquest jove la poca correspondentia que trobava, procurá lo mes prest que pogué parlarli á solas, y tenint un die occasió li declará sos intents y digueli el perque continuava tant lo anar á casa sua, y ella li digué tals coses que may mes se atreví á parlarli, y poch á poch se apartá de la pretentió que tenia, y lo matex feren sos pares, dexantla caminar per el camí que Deu nostro Señor era servit.

76.—Sempre que podia fugia las ocasions de parlar sola ab home, sino era ab son pare ó germans ó altre gent de casa, y ab aquestos no hi parlave may sens necessitat; un die li succehí que la enviaren sos pares per una gerra de aygua de una font ó pou que está un poch distant de casa sua, y quant fonch prop de la font vá veure un home á cavall qui se encaminava á aquella part, que com es aygua molt bona, es molt coneguda, y axí, aniria á beure, y considerant Margaritta que el temps que ompliria la gerra y se entretindria, essent distant de casa sua, podia el que anava á cavall arribar ahont estava, sols de pensar que li podria dir alguna cosa, y quant no fos altre cosa, pensar que estaria sola ab compañía de un home á lloch apartat de casa sua, se turbá de tal manera que en tota pressa sen torná sens aygua, y ab tanta pena que casi no podia arribar á casa sua.

77.—Tanta gelosia tenia de la limpiesa y pureza que havia promesa á Deu nostro Señor, que manantli son pare que anás una nit á dormir en el llit de sos germans, (jo crech que devien tenir hostas en casa, y se hageren de servir de el llit ahont solia dormir Margaritta ab compañía de una germana sua) obehí lo que li manaven, pero sols de pensar que aquell era llit de homens, encare que fossen germans seus, (supposant que á los germans per aquell vespre los havian destinat altre lloch) estigué tant mal apler, que sols la obedientia la pogue obligar á posarse en aquell llit, y resoldrés de passar aquella nit en aquell aposento, pero no fonch com resolué, perque se adormí, y adormida se alçá del llit y isqué fora del aposento, abaxá una escala, que si hagués estat desperta fora estat necessari que hagués mirat molt bé ahont posava los peus per no despenarse, trevessá la claustra de la casa que es prou gran, y hay havia en ella moltes coses en

que tropessar, y pugia altre escala principal de la casa, entrá per lo aposento ahont dormian sos pares, y sen aná en el seu llit ahont acostumave dormir, y allí passá la nit fins á la hora que solia llevarse, que se trobá al costat de dos miñonetas que havien posades en aquell llit per tenirlas prop, y tot axó passá sempre adormida; de aquesta manera guardava Margaritta la sua pureza, y ab aquesta gelosia tenia y estimava lo que una vegada havia donat á Deu nostro Señor.

(Se continuará.)

REQUSTA

DE MESTRE BARTOMEU CALDENTY Y ALTRES

DEMANANT ALS JURATS QUE PROIBESQUEN AL METJE JUHEU, ISAC, L' EXERCICI DE MEDICINA

(1488)

Noverint universi quod anno a nativitate Domini M. CCCC. lxxx viij, die videlicet veneris, xvij. mensis octobris, coram spectabili et magifico domino Locumtenente generali et Governatore regni Majoricarum, cum suo magifico assessore audientiam tenente in aula Castris regii civitatis Majoricarum, comparuerunt magnifici Jurati dicti regni et discretus Syndicus universitatis illius, et obtulerunt et reverenter presentarunt, eidem legique et intimari requisiverunt et fecerunt per me Johannem Porcharii, notarium et scribam regentem scribaniam curie civilis gubernationis dicti regni, hec que sequuntur.

S.^{or} molt spectable

Als magnífichs Jurats es stada presentada la supplicacio e requesta del tenor seguent:

Noverint universi quod anno a nativitate Domini M.CCCC.lxxx viij. die vero jovis viiij. mensis octobris, existentibus magnificis dominis Juratis intus domum del retret ejusdem universitatis, advenerunt coram eis et comparuerunt reverendus et discreti Bartholomeus Caldentey magister in sacra pagina, Franciscus Prats et Johannes Domanech, presbíteri, et tam nominibus propriis quam etiam nomine infrascripti reverendi domini Jacobi Risso, in sacra pagina professoris, ordinis fratrum minorum, presentarunt eisdem legique et intimari requisiverunt ac fecerunt sequentia.

Jhs.—Molt magnífichs e honorables Jurats.

Canta lo gran scitarista rey de Israel, psalmo lxviiij, zelus domus tue comedit me, significant a

tots aquells qui la veritat, Jhs. redemptor, aman, com per zel de la sua honor e deffensio de la sglesia xpiana., casa sua e congregacio dels feels, la vida exposar a perills no teman. E si lo Senyor nos diu, Johannis xv., Vos amici mei estis si feceritis que precipio vobis, obligant colre la virtut de caritat, a totes les altres excellint essent, ab attentio al parlar que fa lo redemptor Jhs. per lo mateix evangelista, majorem hac dilectionem nemo habet ut animam suam ponat quis pro amicis suis, mestre Jacme Risso, Barthomeu Caldentey, mestres en sacra Theologia, Moss. Johan Domanech e moss. Francesch Prats, preveres, moguts per lo zel de la religio sacrosancta, la qual a la honor de Xist. Jhs. principalment es intenta e a la conservacio e utilitat dels feels, la culpa de la plebea ignorancia e insulsa credulitat del vulgo reprimint, qui les coses noves per leuger moviment amar y defendre son induits e sens consideracio de raho, de hon es vist que sens perill e infamia tals voler rependre no es possible; e per ço repetint zelus domus tue comedit me, e recordant que si als tals es de perdonar e haver de la ignorancia lur compassio, perque, pascuts de sompnis, no saben judicar qual es la diferencia entre lo docte e imperit; la culpa dels majors, empero, e quis vindiquen nom de prudents savis e doctes, ab crit se deu manifestar, quia zelus domus tue comedit me; conduhint los tals la preclara art de medecina ab effecte a total ruina no fahent distincio enfre lo imperit metge, o qui tal noy havia haver, e pur experimentador, del qual lo effecte sol governa la fortuna, donant moltes vegades credit e premi a hun simple experiment pervengut per binifici de natura, regulant lo error del imperit, e havent en menyspreu lo metge qui ab raho per canons ha obrat. E no es de fer gran crit als quis mostren zeladors de la congregacio fidelissima xpiana. vahent que alguns xpians. stimen los juheus, ignorants e bestials, doctes empero a barateries e engans, per sabents? A[h] com deurien recordar que los rabbins lurs talmudistes, presumunt tals, se indignen considerant que tota via de saber en les bones arts e sciencies han perduda els es estada precisa e celada! Nou calleu rabbi Haggay, e rabbi Abba, e rabbi Mahen, e rabbi Pinhac fill de Yon, còncordants en lo libre Sechachim distintio veilluhen, dient: «si foren los antichs nostres fills de homens nosaltres som asens » E no es cosa de

fer lament vahent lo perill tant manifest, lo foch en la casa e lo veri en la scudella, per facinar tota aquesta nostra comunitat, posat e ministrat per hun juheu jove, inexpert, inimich de Xst. Jhs., ences de rabiosa furia com afamat lop contre les ovelles del Senyor, induhit per manament de la damnada doctrina del Talmut, e no trobar se qui li pos empaig, ans esser li permes usar e practicar de medecina en los xpians? O cecha ignorantia e vana credulitat! hun percibola (1) jove imprudent esser stimat altre Galien o Ipocras! ¿E no es vulgar proverbi que lo metge vell e experimentat se deu elegir? ¿Com donchs aquest jove inimich nostre sera permes de medicar e sera acceptat per prudent, lo qual no sols la praticha de medecina ignora, axi com experiencia ha mostrat en les sues ordinacions, mes lo que es precipuu e primer, ço es lo studi necessari al metge de les bones arts? ¿Que sab en philosophia sino rellar ab poca vergonya e sens algun fre de temor de reprehensio, fahent cabal de la temeritat y audacia sua? ¿que en les mathematiques sino fatuitat, presumpcio e oradura, les quals bones arts per degudament usar de medecina son necessaries al metge, com mostre lo Consiliador en lo primer libre de la sua Diferencia? E ab tot que lo juheu vell experimentat presumis usar entre los xpians. de medecina, no li deu esser comportat, com nou permeta la xpiana. religio, perque son inimichs crudelissims nostres, jatsia en simulat servici o verament en nom de alguna amisicia. E per ço es de notar aquella sentencia moral de Cicero, induida per Seneca ad Lucillum, e celebrada per lo glorios Sent Bernat e referida per lo preclar Aureli Augusti in xviii^o. de Civitate Dei cap. v.^o, hon diu: «Nulle sunt oculiores incidie quam he que

(1) Aquesta paraula *percibola* par que no sia sino metàtesis del adjectiu *precivol*, *precivola*, l'existencia del qual se confirma ab la del verb *prexivolar* o *emprexivolar*, usat en la llengua ab el significat de instar, insistir, importunar. R. Lull (Contempl. I—xxij.) diu: «Benauryat Senyor, no us torn a enuig si yo us amprexivol (en altres còdices: enpruxivol y praxuvol) car per ço que yo se que vos sots tan piados senyor que no us hugats de oyr aquells qui vos reclamen ni en vos se confien, per açò, Senyor, m'abriu en pregar vos tan longues paraules.»

A un fragment de llegenda catalana (mss. del si. XV) trop... «e lo comte estech ab gran tristor e ab gran pensament per ço com tant la havia amada (a sa muller); e daltre part son frare prexivolava fort e deya que ja may no menjaria ni beuria entro que hagués feta justicia della.»

latent in simulatione officii aut in aliquo necessitudinis nomine, nam qui cum palam est adversarius facile cavendo vitare possis, hoc vero occultum intestinum aut domesticum malum, non solum existit verum etiam oprimit antequam prospicere atque explorare potueris.» Que sien inimichs crudelissims dels xpians. nou dupte nigu de sa enteniment, e majorment si ha huyda o legida la doctrina pessima lur talmudista. Han los perfidos juheus en la festa de Mardocheu, la qual celebren a xvj. de les kalendes de març, per manaments de lurs rabbins que en la sinagoga, cahall o sglesia, fahent oracio, trenquen les olles ab que hauran cuynat, dient al beneyt Adonay: axi com fonch conterit Aman axi lo regne dels xpians. inimichs nostres cuitadament sia tornat en pols. Han precepte en lo Talmut, Misna o legenda, que passant deuant los temples o sglesies o cases de oracio dels xpians., ab suspir e jamech de cor, diguen orant: Aquesta casa dels superbos sia derrocada per tu, beneyt Adonay; e passant davant los sementiris diguen: sia envergonya la mare vostra e sia repudiada aquella quius ha parits, car la fi dels xpians. vermens son. Es los manat en pena de excomunicacio que tres vegades lo dia se posen en oracio malaint Jhn. Xst. e la nostra senyora Maria, los apostols y dexebls del Redemptor, reys e princeps de xpians., e principalment aquells qui de lur generacio voluntariament hauran rebut lo baptesma, e encara aquells de lur linatge xpians qui ab nosaltres devallants del poble gentil fan matrimonis, los quals anomenen mazimunats, ço es destructors de la ley; la forma de la lur pregaria es tal: al mazimuna-din no sia sperança, e tots los heretges e qui parlen contra Israel en breu sien tallats, e lo regne de malignitat e superbia en breu sia rumput, cassat e destruit, e tots los inimichs nostres sien umiliats y confractes breument en los nostres dies. Exponen rabbi Salamo e rabbi Mose de Egipte aquella paraula de la prefata oracio hon diu lo regne de malignitat ço es los dexebls del natzaren nomenats xpians. Que fassen tals oracions los juheus contra los xpians., e altres pessimes e abominables, donen testimoni lo bon convers don Paulo de Sancta Maria, dignament fet bisbe de Burgos, ahon era stat cap e princep de la sinagoga stant juheu, en lo seu *Dialogo*, distinccio cinquena e capitol vij. Han per expres manament en lo Talmut los perversos e incorre-

gibles juheus, que fassen tot lo dampnatge que poran als xpians., dient: Guart se lo juheu que no diga en pena de excomunicacio aquell xpia. com es de bella forma, ne aquella xpiana. com es graciosa. Qui convida xpia. en la sua casa obliga sos fills a captivitat. Juheu qui menge lo pa del xpia. no gusta lo pa just. No sia permes al juheu revelar lo secret de la ley al xpia. e principalment en la sciencia del cabbala o revelacio. Lo millor dels xpians. matel si pots sens perill de la tua persona; glosa rabbi Simeon fill de rabbati Joachim, lo millor dels xpians. se ha entendre pus devot e fervent a la sua ley. Es manat en lo libre de Abdozera, narrantho Mose de Egipte en lo libre de Medda, que aquells qui seguexen la ley de Jhu. Xst., si lo juheu los veura inclinats a mort, prest los deu aquella administrar; e si lo xpia. es prop de algun pou o ffosa, si pot, lans lo dintre, e pos pedra sobre la boca perque no puxa exir, e si hi ha scala, leulan. Item peca lo juheu si ven al xpia. alguna possessio o bestia si donchs lo preu no sobrepuja mes de la mitat de ço que val, perque los xpians. son ydolatres absoluts e per ço francament e sens peccat lo juheu pot levar los bens de aquells; e si ab error de compte lo pora enganar, que no dupte, car licenciati es e sens culpa. Es semblantment scrit en lo libre Rabbaquia, capitol achatzel, ligen los mestres: si juheu e xpia. vindran deuant lo juy, sies attent juheu a justificar ton prohisme segons la ley ebraycha, dient al xpia. asso mana la ley que tu no negues; e si no poras, justificat ab lo dret dels xpians. dient, o xpia. asso manen les leys tues; e si per hun dret ne per altre nol poras justificar, observat ab cavillacions e crits, com sia permes poder pendre la peccunia del ydolatre xpia. com se vulla. Tant son inimichs nostres los juheus e tant nos porten odi, que totes les sagrades coses que reverim ab los pus turpes noms que poden per doctrina talmudista anomenan; diuhen de Xst. Jhs., Mesia a ells promes, Deu e Salvador nostre, que es nat en fornicacio e fet en nibda, ço es brutura mostrosa e de dona imunda, judicat al infern dins inmundicia a pena horrible, cosa de no parlar. La Senyora nostra Maria, per scarn, parlant ab los xpians., diuhen la vostre haria, volent significar que diuhen Maria, la qual dicio haria vol dir sisma, y entre ells la nomenan la themea ço es polluta; denant nosaltres xpians., perque cados en lengua ebraycha

interpretat a la nostra vol dir sant e cadossa sancta, diuhen la cadessa, mudant la o en e, cadessa significa putana; nomenen los evangelis sagrats guilayon, ço es falsador; lo pa consagrat, pa venenos; la creu, abominacio o cosa rumpuda; la congregacio dels xpians. e temples de oracio, error; lo predichador, ladrador; los sacerdots, trasquilats; lo dia del divendres sant, dessaborit; la festa nostra, rumpuda; los infants dels xpians. vermens; quant houen tocar sanctus, en loc de oracio, diuhen, maleyit sia l' home, ço es lo xpia., qui confia ab l home, ço es en Jhs.; altres diuhen «ten grandia es leva en bort;» la pascho nostra, pessa significha pascho en ebraych, diuhen la pissa, ço es, la rencallosa; e altres abominables noms, segons testifica mestre Geronim de Sancta Fe convers, en hun libre nomenat *Zel de la xpiana religio*, presentat per ell a Papa Benet, les quals dir no abastaria una expedita lengua en tres hores. E perço lexada aquesta part de la doctrina lur talmudista contra nosaltres, vingam a les obres que per la matexa doctrina fan. Cert es que apres del infelice cas del rey Rodrigo, ultim rey dels gots, any primer del domini del illustre infant don Pelagi en les Sturies, any de salut set-sents y quatorsa, exint los xpians. de la ciutat de Toledo ab solemne processo per anar en una devota sglesia de Sancta Leucadia, los juheus tancaren les portes de la ciutat e per altre part donaren entrada als moros, ab los quals eren pactats que matassen tots los crestians, axi com feren. Y no es faulta, ans es cert, segons havem per testimoni en lo libre *Fortalitium fidei*, libro tertio, consideratio septima, que cascun any al menys se tenen per beneventurats si poden haver hun infant crestia y el crucifiquen en recort y vituperi de la passio del redemptor Jesus. En lany de salut MClxxxij covench al rey de França foragitar tots los juheus de son regne perque en la sepmana sancta cascun any fonch trobat que mataven hun infant crestia. En M.CCC. xxxv. matzinaren tots los pous en Alamanya. En M. CCCC. xxij, imperant Federich, en la ciutat de Vienna mataren tres infans crestians. En M.CCLxj en Forquin, vila en Alamanya, mataren hun infant de set anys. En M.CCCCL. en la ciutat de Una, mestre Simeon juheu degolla hun infant crudelissimament; en lo regne de Castella cramaren maliciosament y maxinosa lo loch de Canata e la major part dels habitants. En MCCCCL. en terra

de Lucdotos, de Almansa, (Alamanya?) mataren hun infant, e feta sendra del cor de aquell e mesclada ab vi molts juheus ne combregaren. En M.CCCC Lvij. en la ciutat de Tauri, tallaren hun tros de carn de la cuxa de hun infant, volent de aquell fer sacrifici. En M CCCC Lv. regnant don Johan de Castella, en tendre edat sots la nutrisa mare sua dona Caterina, hun juheu metge compra lo sacratissim cos de Crist Jhs. de un cupido sacrista de la sglesia de Sant Facundo de la dita ciutat, e aportant lo a la sinagoga, ab altres juheus, dintre bullent aygua vituperosament e servivol lo posaren, de la qual, miraculosament elevant se en alt, isque sens lessio alguna; de hon tement lo dan quels ne podia venir vist lo miracle e duptant que no vingues a noticia del poble crestia, haut entre ells consell, aquella hostia portaren al monastir de Santes Creus de la orde de predicadors de la dita ciutat, y ab gran secret y seguretat lo liuraren al prior del dit convent, narrantli lo quels era sdevengut; e partits los juheus del monastir, lo dit prior, convocats los frares, honorablement en la custodia lo posaren, y apres, pensant que farien de aquesta hostia, cridat hun infant de lur habit innocentissimo nomenat Spinaci, (?) le y liuraren, y aquell, lo cos del Senyor devotament rebent, al terç dia muri. E stimulat per consciencia lo prior, per ço que tant miracle no fos amagat ne tant crim no roman-gues impunit, a don Johan de Oterdecillas, bisbe de la dita ciutat, o revela, en la qual ciutat llavors era la regina dessus nomenada, a qui feta relacio del dit cas per lo dit bisbe, e feta diligent inquisicio, foren trobats alguns juheus participants en la compra del dit Sagrament, entrels quals fonch hu quis nomenava mestre Mayn, metge del rey Enrich pare del sobredit rey don Joan, lo qual, posat als turments, no sols les coses sobredites confessa, mes com ab metzines havia mort lo rey Enrich medicinatlo, per lo qual acte ell e altres, rossegats per la ciutat, foren scorterats, e de la lur cahal o sinagoga fonch fet sglesia nomenada Corpus Cristi. Que mes direm sino que la conversacio dels cristians ab los jueus es molt perillosa, majorment als grans y potents quilts defenen? Cert es que seguint lo emperador lo consell de Simon Mago, jueu, en totes coses fonch horrible e a mala mort fini. Legim que la mare de Contesti emperador, per molta conversacio que hac ab jueus, casi fonch convertida al judaysme,

sino per lentreviment de son fill, qui feu congregar los rabins dels jueus ab los sacerdots dels cristians, a Roma, hon foren setanta y sinch bisbes, e feta la disputacio denant lo emperador y Elena sa mare, foren los jueus vensuts y confusos sols per Sant Silvestre papa, e convertits a la fe de Xrist Jesus, e la regina Elena liberada de perill. Per so volen les leys nostres que habiten separats dels cristians e que no puguen usar de medecina, xxviii^a q. prima: Nullus. Ells empero, perque la lur prava e crudelissima intentio puguen en nosaltres exequar, pensant que no es pus segura via per matar los cristians que faent se metges, considerant la negligencia nostra, treballen a lur desijat fi pervenir, y no solament la plebea gent perturben yls fan creure ells esser doctes, axi com fa aquest pervers jueu e ignorant Isach, a qui es permes practicar de medecina en la present regne, mes los senyors seculars prelats e mestres en teologia enganen y aquells a qui es donat offici de deffendre lo poble cristia. De hon, ab favor de tals senyors, encrudelits contra ells y altres, administrants porgues e segnies, etcetera, infinits ne han morts. Ja en asso los benaventurats reys cristians, ultra les canones, han fetes diverses e moltes ordinacions, e principalment que jueu no us de medecina, com hajam per testimoni de mestre Alfonso convers, in libro Bello-rum Dei, capitulo xxxiiiiij.^o, que jueu no deu usar de medecina, hon diu: «non expedit cristiano alicui medecinam recipere a judeo, triplici ratione» etc. mostrant com per ignorancia e rabiosa voluntat maten los cristians; y aquesta fonch la causa, com dessus es dit, perque lo rey de França los foragita de son regne, e semblantment lo rey de Anglaterra, e en Spanya per los reys cristians, ja en temps dels gots, en lany de Crist Jesus DC x. Ells empero los jueus ab lurs importunes maxinacions son tornats en los regnes de Spanya, treballant continuadament en matar los cristians, de hon covench, per lurs celerats malificis, al segon rey Enrich, germa del rey en Pere de Castella, apres de diverses stragers e morts fetes dells, fer copioses ordinacions, ahon vol que visquen separats dels cristians, e principalment que no practiquen de medecina ne visiten los malalts. Semblant ordinacio mana esser publicada lo nostre rey e senyor don Marti per tots sos regnes; e semblantment lo senyor rey don Ferrando, avi del nostre rey benaventuradament regnant, e specialment en aquest regne de Mallorca, per letra sua donada a Barcelona a xx. de març lany de la natiyitat de nostre senyor M CCCC xiiij., la qual

ordinacio capitulada, a requesta del Reverent Senyor Bisbe de Mallorques e honorable mestre Guillem Sagarra inquisidor e honorables Jurats e Procurador reyal, fonch manada esser publicada per los lochs acustumats per lo honorable mossen Pelay Unis regint lo offici de la governacio del present regne, y axi fonch fet; (1) e si la republica vol, Cicero docet, la utilitat del poble, e vosaltres magnifich jurats sou posats en defensio de aquell, cert es que en preservarlos de perill sou obligats, lo qual perill are no solament es dels cossos mes de les animes. Per tant los dessus nomenats, repetint zelus domus tue comedit me, presentant la present requesta a vosaltres moguts per lo zel de la fe sacrosancta cristiana, vos suppliquen, recorden e requiren, queus placia ab tota diligencia, com sia cosa de Deu e no solament dels homens, requerir e supplicar lo spectable e magnifich lochtinent general, christianissim indubidament, que observe e fassa observar la dita capitulacio e ordinacio del dit Senyor nostro de gloriosa memoria don Ferrando Rey, axi que lo dit Isach ne altre juheu no habit entre els cristians, sino en loch apartat, ne us de medecina; de la qual letra e ordinacio fan fe al peu de les presents. E si aço recusareu fer, so que no crehen los dits requirents, haverne recors a la Magestat del Sor Rey cristianissimo no dubte algu, e per les trones publicar la incuria de tals oficials vos denuncien. E jatsia etc.

Ferrando, per la gracia Deu Rey de Arago, de Sicilia, de Valencia e de Mallorca etc.

Quibus quidem presentatis lectisque et intimatis, confestim dicti magnifici domini Jurati dixerunt: quod habito colloquio cum magnifico advocato, debite providebunt.

Per tant los magnifichs Jurats supliquen e requeren a vostra spectabilitat vos placia, per les rahons en dita suplicacio contengudes, dit juheu inhibir e prohibir de la pratica de medecina, e altres coses per aquell contra les capitulacions e ordinacions per lo Serenissim Rey Ferrando de recordable memoria fetes e en dita requesta e suplicacio anomenades e exhibides; en altre manera, ab la reverencia ques pertany, protesten de les penes en dites ordinacions contengudes, e de violacio del jurament per vostra spectabilitat per observancia de aquelles prestat.

(1) Publicades les ordinacions referides a 29 de setembre del dit any 1413.

Quibus quidem oblatis et presentatis, lectisque et intimatis, dictus spectabilis dominus locumtenens generalis, premissorum tenore audito, fecit provisionem sequentem:

Sia manat al dit metge juheu que sots pena de D. liures, no us ne pratich de medecina, ultra altres penes al dit spectable lochtinent reservades. E noresmeyns sia manat als apothecaris e speciers que sots pena de CC. liures no admeten receptes algunes del dit juheu. E mes que sia manat al dit juheu que isca de la terra e que elesgesca en qual part voltra anar e que ab lo primer passatge sen vage, pena de correr la vila.

E apres dimecres a xxiii del mes de desembre any dit, lo spectable lochtinent general, a suplicacio, segons dix, dels Reverents Inquisidors de la heretica pravitat, sospengue lo efecte de la prop feta provisio, donant permis e licencia al dit metge juheu. (1).

F. AGUILÓ.

Jaume II d' Aragó eximeix al rey en Sanxo de Mallorca, per tot el temps de la seua vida, de la obligació feudal de presentarse cada any personalment a la seua cort y de donarli postat de ses terres.

Noverint universi quod nos Jacobus, Dei gratia Rex Aragonum, Valentie, Sardinie et Corcice ac Comes Barchinone, attendentes dudum compositionem seu transactionem facta fuisse inter illustrem dominum Petrum, bone memorie Regem Aragonum, patrem nostrum, ex una parte, et illustrem Jacobum felicis recordationis Regem Majoricarum, patrem vestri illustris Sancii Regis Majoricarum, Comitis Rossilionis et Ceritanie ac domini Montispesullani, karissimi consanguinei nostri, ex altera, super regno Majoricarum, cum insulis Minorice et Eviçe et aliis insulis eidem regno adjacentibus, et super comitatibus et aliis terris ipsius Majoricarum Regis; in qua quidem compositione seu transactione dictus Rex Majoricarum inter alia convenit et promisit quod heredes et successores sui tenerentur eidem domino Regi Petro et suis dare potestatem de civitate Majoricarum nomine et vice totius regni Majoricarum et insularum Minorice et Eviçe, et de villa Podii

(1) Aquí quedá interromput el document; y cualque diligencia hi deu faltar, puis que l' escrivent dexá en el registre tota una plana en blanch per continuar la hi.

Ceritani nomine et vice Ceritanie et Confluentis, et de villa Perpiniანი nomine comitatus Rossilionis et terrarum Vallespirii et Cauchiliberi, et de castro de Omelacio nomine et vice vicecomitatus de Omeladesio; et quod etiam omnes heredes vel successores dicti Regis Majoricarum tenerentur, semel quolibet anno, cum essent requisiti, ire ad curiam dicti domini Regis Petri et suorum in Cathalonia, nisi tunc quando requirerentur essent in regno Majoricarum. Que compositio seu transaccio fuit post modum inter nos et eundem Jacobum Regem Majoricarum, et subsequenter inter nos et vos dictum Sancium Regem Majoricarum, iterum renovata, prout hec et alia in instrumentis de dictis compositione seu transactione et ejus renovationibus confectis plenius continentur. Et nunc vos dictus Sancius Rex Majoricarum, existendo nobiscum in curia quam Cathalanis celebramus in civitate Gerunde, ad quam per nos requisitus venistis, juxta convenientias supradictas, gratiam petieritis per nos vobis fieri, videlicet quod faceremus vos franchum in tota vita vestra a veniendo ad curiam nostram et nostrorum et de dandis potestatibus supradictis; id circo, pensatis vinculo sanguinis et mutue dilectionis sinceritate quibus vicissim annectimur, per nos et nostros generose concedimus vobis dicto Sancio Regi Majoricarum, presenti et recipienti, quod in tota vita vestra sitis franchus exceptus pariter et immunis a veniendo ad curiam predictam nostri et nostrorum et a dandis potestatibus antedictis, ita quod vos dum vixeritis non veniatis nec venire teneamini ad dictam curiam nostri et nostrorum, nec dare nobis aut nostris potestates jam dictas, in vita vestra, ut superius est jam dictum. Post obitum vero vestrum heredes seu successores vestri in dictis regno, comitatibus et terris, veniant et venire teneantur ad curiam nostram et nostrorum predictam, et dare dictas potestates bene et complete, secundum dictas compositionem seu transactionem et renovationes ejusdem, que in hiis et aliis in omnibus et per omnia in suo robore maneant et vigore. Et nos infans Alfonsus primogenitus et heres dicti domini Regis Aragonum, per nos et heredes ac successores nostros, laudamus et approbamus omnia supradicta, jurantes in anima nostra per Deum et ejus sancta quatuor Evangelia, manibus nostris corporaliter tacta, quod ea omnia tenebimus et servabimus et non veniemus aliquo tempore contra ea. Ad hec

nos Sancius, Dei gratia Rex Majoricarum, Comes Rossilionis et Ceritanie ac dominus Montispesulani predictus, recipientes cum gratiarum actione a vobis serenissimo principe domino Jacobo Rege Aragonum, Valentie, Sardinie et Corcice ac comite Barchinone predicto, gratiam prenotatam quam nobis facitis, de non veniendo ad dictam curiam et de non dandis dictis potestatibus dum vixerimus, ut superius continetur, promittimus per nos et heredes seu successores nostros in dictis regno Majoricarum comitatibus et terris, vobis dicto Regi Aragonum, presenti et recipienti, et vestris, ac notario infrascripto tamquam publice persone, stipulanti et recipienti pro illis quorum interest vel poterit interesse, quod post obitum nostrum dicti heredes seu successores nostri venient et teneantur venire ad curiam vestram et vestrorum, et dabunt ac dare teneantur vobis et vestris potestates predictas bene et complete secundum compositionem seu transactionem predictam et ejus renovationes superius expressatas, sicut in predictis instrumentis ex compositione seu transactione ac renovationibus predictis confectis, melius et plenius continetur. Que compositio seu transaccio, et renovationes ejus predicte, remaneant in hiis et aliis in omnibus et per omnia in suo robore et vigore. In quorum testimonium nos predicti reges et infans presens publicum instrumentum per litteras divisum inde fieri jussimus et sigillis nostris pendentibus communiri. Acta fuerunt hec in civitate Gerunde, in domo Predicatorum, quarto kalendas julii anno Domini M^o CCC xx primo.

Signum ✠ Jacobi Dei gratia Regis Aragonum, Valentie, Sardinie et Corcice ac comitis Barchinone, qui hec concedimus et firmamus.—Signum ✠ Sancii Dei gratia Regis Majoricarum, comitis Rossilionis et Ceritanie et domini Montispesulani predicti, qui hec concedimus et firmamus.—Signum ✠ infantis Alfonsi predicti primogeniti et heredis antefati domini Regis Aragonum, qui hec concedimus firmamus et juramus.

Testes hujus rei sunt, qui presentes fuerunt: Inclitus dominus infans Petrus, filius dicti domini Regis Aragonum—Inclitus dominus infans R. Bng. filius ejusdem domini Regis Aragonum—Raimundus, Valentie episcopus, dicti domini Regis Aragonum Cancellarius—Raimundus Fulchonis Vice comes Cardone—Berengarius de Villar: acuto.—Bn. de Serriano.

Petrus de Fonolletto vice comes de Insula—G. de Caneto senescallus—Bng. Maynardi canonicus Narbone, Cancellarius—Bng. de Petra per-tusa, tenens locum in Montepesulano—P. de Pulcro Castro majordomus—Hugo de Tatione, portarius major—Nicholaus de Santo Justo thesaurarius—et Jacobus Scuderii, scriptor predicti domini Regis Majoricarum.

Bn. de Fonollario miles, gerens vices procuratoris in Cathalonia pro predicto domino infante Alfonso.—Petrus Marti, thesaurarius dicti domini Regis Aragonum.

G. de Jaffaro, legum doctor, Vicecancellarius dicti domini Regis Aragonum.—G. Oulomarii, judex curie memorati domini infantis Alfonsi.

Fuerunt clausa per Bn. de Aversone, notarium domini Regis et publicum per totam terram ipsius domini Regis. Et est certum quod de mandato dicti domini Regis Aragonum, dictus Bn. de Aversone tradidit manualiter dicto Regi Majoricarum, intus domum fratrum Minorum Gerunde ubi hospitabatur, alterum ex dictis instrumentis, perfectum et clausum et sigillatum sigillis pendentibus ipsius domini Regis Aragonum, et dicti Regis Majoricarum, et incliti infantis Alfonsi predicti, consimili retento pro parte dicti domini Regis Aragonum.

E. AGUILÓ.

Arx. de la C. de A. Reg. 220, fol. 41 v.º

NOTICIES BIBLIOGRÁFIQUES

Nocions d' Arqueologia sagrada catalana

Nuestro socio correspondiente el Rdo. señor D. José Gudiol y Cunill, Conservador del Museo Episcopal de Vich, se ha servido obsequiarnos con un ejemplar de su meritisima obra *Nocions de Arqueologia Sagrada Catalana*, compuesta à instancias del llorado Excmo. é Ilmo. Sr. doctor D. José Morgades y Gili y laureada con el primer accésit en el concurso Martorell del presente año.

El libro del Rdo. Gudiol, que forma un volumen en 4.º de XVI—648 páginas de apretada lectura, hermosamente impreso en el establecimiento de la Viuda de Ramón Anglada é ilustrado con numerosos fotograbados y dibujos debidos à D. Joaquín Vilaplana y Pujolar, es doblemente recomendable por contener las nociones

elementales de la ciencia arqueológica y abrazar cuanto digno de mención en este asunto se halla en nuestra tierra catalana. Si desde el primer punto de vista puede competir con las obras similares de López Ferreiro y Roca en España, Reusens en Bélgica, Armellini y Marucchi en Italia, y tantas otras que sería fácil enumerar, en el segundo aspecto, y como libro de texto, no tiene rival conocido y constituye una verdadera revelación y un gran triunfo para la historia de nuestro pueblo. Merece, pues, su benemérito autor la más completa enhorabuena, que nos complacemos en tributarle sin reserva alguna, y que su trabajo sea leído y divulgado, sobre todo entre el clero joven y en nuestros Seminarios, para infundir amor á la conservación de las antigüedades, afición á los estudios históricos, y deseo de entrar en las vías trazadas por el gran Pontífice León XIII que, abriendo al público los Archivos del Vaticano, fomentando la publicación de los *Regesta* y animando á los intrépidos investigadores de Roma subterránea, ha suministrado al Cristianismo nuevos poderosos argumentos para evidenciar su origen divino, y á la Ciencia no reñida con la Religión esplendorosas victorias y campo abundante en donde desenvolverse, espaciarse y aspirar á mejores adelantos y no presentidos descubrimientos.

Ocioso es añadir que con el mayor gusto recomendamos á nuestros amigos el libro del Rdo. Gudiol y que deseamos verlo en manos de todos ellos. El autor, no sólo le ha puesto el reducido precio de siete pesetas por cada ejemplar, sino que destina el producto de la edición para fomento del Museo encargado á su laboriosidad y vigilancia. Es, por tanto, doble obra buena la que se hará adquiriéndolo, y mayor aún propagándolo en la medida que se merece.

Junto con su notable libro nos ha enviado también el Sr. Gudiol un ejemplar de la conferencia que leyó en la sesión pública del «Centre excursioniste de Catalunya» la noche del 17 de enero último, sobre el tema *L' Excursionisme y la Arqueologia*—Barcelona, Tip. L' Avenç, 1902—en la cual muestra las relaciones que median entre ese sport y la ciencia arqueológica, y los grandes servicios que, en Cataluña sobre todo, ha prestado el primero á la segunda.

* *
*

La Revista Luliana

No 'ns havia llegut fins ara donarne compte de la exida d' aqueixa estimable publicació, y enviar la nostra coral enhorabona als seus valents iniciadors, per no haver pogut dedicar gens d' espay á *secció bibliogràfica* en los nombres del any present d' aquest BOLLETÍ, ni en los derrers de l' any passat, que pertanyen á son derrer trimestre; encara que en la darrera Memoria de Secretaria ja romangué registrada entre les novelles publicacions ab les quals gustosament tenim establert canvi.

La *Revista Luliana*, redactada per senyors sacerdots, y prenent per lema les discretes sentencies de Lluís Vives «*Actura: quod aliter dicitur: festina tardè: Sine querela: hoc est symbolum nostrum:*» comensá á exir á Barcelona, el mes d' Octubre de 1901, en fascicles de 16 planes de text y cubertes de color, al preu de 2 ptes. cada any: lo qual ja significa prou clarament que tal publicació no respon á cap propòsit interessat ó lucratiu, sino al més alt y lloable de devoció y propaganda.

Iniciador, estaló y ànima de la *Revista Luliana*, segons hem vist, n' es Mossen Salvador Bové, el lulista acorat y fervent que ja, aquest any passat, promovia y portava á bon terme la publicació del *Homenatge* que bon nombre d' escriptors, casi tots catalans, dedicaven al nostre excels Patró, ab motiu del comensament de novell segle.

En la llista de redactors y colaboradores estampada á la cuberta, hi llegim noms respectables de catedràtics, superiors conventuals, canonges y preveres. La branca lulista mallorquina hi está representada per el M. I. Sr. Dr. D.ⁿ Joseph Miralles y Sbert, canonge-arxiuer de la Sèu, el Rt. Dr. D. Matheu Gelabert, catedràtic de Teologia dogmática en aquest Seminari Conciliar, D. Pere Antoni Sanxo, arxiuer, D. Pere Sampol y Ripoll, bibliófil y advocat, y D. Matheu Obrador y Bennassar; tots ells consocis y amichs nostres.

En son nombre 1.er y en «*Quatre mots*» explicá la *Revista Luliana* sos mòvils y propòsits: treballar per la restauració del *escolasticisme* y especialment del *escolasticisme catalá*, en el sentit de filosofia nostra nacional; considerant y proclamant com á cap d' escola al gran Doctor

y Mestre Ramon Lull; estudiant y ensenyant el lulisme, sense oblidar les questions del temps present y solucionantles segons los principis de la *Art Magna*.

Per axó obrí varies seccions: Vida y martiri del Benaventurat Doctor; Culte y Miracles; Historia del lulisme; Exposició de l' Art Magna ó Sistema científich luliá, y Publicació d' Obres lulianes; además de altres seccions: Autoritats, y Bibliografia luliana.—Totes van endavant, en los successius fascicles; comensant la publicació de textos lulians ab lo llatí de l' obra *De Immaculata Bmæ. Virginis Conceptione*, à cura de Mossen Joan Avinyó, que vé encar' ara estampantne 'ls fulls d' un extens y erudit proemi.

El nostre modestíssim BOLLETÍ es deutor à la *Revista Luliana* de tot agraument, per la menció benévola que sovint n' ha feta d' ell en ses pàgines; per les mostres de fraternal simpatia que à la nostra *Arqueològica* ha volgudes donar, y per la entusiasta y encoratjadora aprovació ab que ha saludada la publicació del 1.er volum de les OBRAS DE RAMON LULL que una comissió de consocis nostros procura dur avant, per tal que no romanga interrompuda la tasca que 'l nostre lulista degà, misser Jeroni Rosselló, va comensar anys endarrera.

La *Revista Luliana* publica desde son comensament, en catalá y en castellá, notables treballs. Alguns n' hi ha, d' escriptors mallorquins, inèdits uns, y reproduhits altres y adimplits ab notes. Son de molt interessant lectura:

El buen Soldado de Cristo, panegírich sermogat à Sant Francesch, el dia 3 de Juliol de 1901, per Mossen J. Miralles, canonge.

Ensayo sobre la filosofia del B. Raymundo Lulio, per l' Excm. é Ilm. Bisbe d' Oriola, Dr. Joan Maura.

Movimiento luliano, per dit Mossen Miralles.

En la conversión de Raymundo Lulio, poesia de Mossen Costa y Llobera.

Noticia y mostra del llibre luliá «De Benedicta Tu in mulieribus», den M. Obrador y Benassar.

Silografia luliana, de Mossen M. Gelabert.

Als quals treballs tenim noticia que s' en hi afegirán d' altres; dels nostres lulistes més diligents, que may dexarán de veure y d' aidar ab viva simpatia tota publicació encaminada al ma-

jor honrament de la més alta é incontestable gloria mallorquina.

A Mossen Bové y als seus companys los repetim la nostra més coral salutació, desitjantlos tot acert y constancia en la bella tasca qu' han empresa.

Les suscripcions à la *Revista Luliana* s' admeten, en aquesta Ciutat, à la Llibreria de D. Felip Guasp.

* *
*

Medalla conmemorativa

L' eminent artista y amich nostre y consoci molt estimat, en Bartomeu Maura, s' es recordat desde Madrid del nostre Museu y nos ha feta mercé d' un exemplar de la hermosa medalla que ha gravada per commemorar la major edat y proclamació de Sa Magt. el Rey D. Alfons XIII de Castella y IV de Mallorca. El donatiu es més d' agrair perque lo escasses y mal repartides que han anat aquestes pessés ja casi de tot d' una les ha fetes rares, y no es estat sens algun sacrifici que el propi autor ha pogut satisfer ab nosaltres el seu desitx de bon amich. Com obra d' art, la medalla es una victoria més de qui tantes ne té ja guanyades en bona guerra; el grupo del revers té tot el sabor y tota la pompa de las acunyacions italianes y franceses de mil cinch cents y encara el mérit d' esser les figures del Rey y de la Reina dos vertaders y fidelíssims retratos.

Es naturalment, de gran mòdul (61 m. m. de diàmetre); al avers: testa del Rey, de perfil; a l' esquerra, y en círcul la inscripció: PATERNA RESTITVTIO PACIS. MATERNA VIRTUS. FELICIS REGNI AVSPICIA; al exergo, la firma: B. MAURA.—Revers: el Rey, vestit ab manto d' arminis molt folgat, posada una ma al pit, esten l' altre sobre un' ara, ahont están collocades damunt un coxi la corona, el cetre y la Constitució. A l' altre part la Reina Regent, també ab manto y ab vel de viuda, ofereix al seu fill aquelles insignies, y a darrera, entre abdues figures, Espanya, en forma de matrona coronada de murs, estén per sobre el cap del monarca un brot de llorer. Per lo redó, en arch, l' inscripció: ALPHONSI XIII HISP. REG. CATHOL. AET. REG. IMPLETA ET OBSERV. CONSTIT. IVRATA; y al exergo, en dues retxes: DIE XVII MAII A. D. MCMII || PROCLAMATIO AUGUSTA. Abaix de tot altra vegada la firma del gravador: B. MAURA.